

Działy ustawy prawo wodne – ochrona wód

Prof. dr hab. inż. Ziemowit Suligowski

Politechnika Gdańska, Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska

Dział pierwszy obejmuje informację ogólną o samej ustawie i przedstawia szczegółowy zakres działania zawartych w niej regulacji. Bardzo istotne jest stwierdzenie, że „Gospodarowanie wodami prowadzi się z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości”. W gospodarowaniu wodami uwzględnia się zasadę wspólnych interesów i wymaga się współdziałania administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności w zakresie pozwalającym uzyskać maksymalne korzyści społeczne. Gospodarowanie wodami opiera się na zasadzie zwrotu kosztów usług wodnych, uwzględniających koszty środowiskowe i koszty zasobowe oraz analizę ekonomiczną.

Gospodarowanie wodami prowadzi się w zgodzie z interesem publicznym, nie dopuszczając do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych zależnych od wód. Zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokajaniu potrzeb ludności i gospodarki oraz ochronie wód i środowiska związanego z tymi zasobami, w szczególności w zakresie:

- zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności,
- ochrony przed powodzią oraz suszą,
- ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją,
- utrzymywania lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i zależnych od wód,
- zapewnienia wody na potrzeby rolnictwa oraz przemysłu,
- tworzenia warunków dla energetycznego, transportowego oraz rybackiego wykorzystania wód,
- zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką, sportem oraz rekreacją.

Jednoznaczne stwierdzenie, że organami właściwymi w sprawach gospodarowania wodami są:

- minister właściwy do spraw gospodarki wodnej,
- minister właściwy do spraw żeglugi śródlądowej,
- prezes Wód Polskich,
- dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej Wód Polskich,
- dyrektor zarządu zlewni Wód Polskich,
- kierownik nadzoru wodnego Wód Polskich,
- dyrektor urzędu morskiego,
- wojewoda,
- starosta,
- wójt, burmistrz lub prezydent miasta,

powinno pozwolić uniknąć wcześniejszych nieudomówień, że to nie ja, ale kolega... Podane w rozdziale drugim definicje są precyzyjne i powinny być jednoznacznie rozumiane, co jest tym

istotniejsze, że szereg z nich pojawia się po raz pierwszy, a niektóre z wcześniej istniejących poddano zasadniczej zmianie.

W dziale drugim przedstawiono zagadnienie związane z korzystaniem z wód. Założono, że korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, powodować marnotrawstwa wody lub marnotrawstwa energii wody, a także nie może wyrażać szkód. Dopuszcza się korzystanie z każdej wody w rozmiarze i w czasie wynikających z konieczności w sytuacjach nadzwyczajnych, przy czym nie upoważnia to do wykonywania urządzeń wodnych bez uzyskania wymaganej zgody wodnoprawnej. W przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej, w celu zapobieżenia skutkom powodzi lub suszy, wojewoda może, w drodze aktu prawa miejscowego, wprowadzić czasowe ograniczenia w korzystaniu z wód, w szczególności w zakresie poboru wód lub wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, a także zmiany sposobu gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Zachowano z zastrzeżeniami prawo do powszechnego korzystania z wód publicznych. Rada gminy może wprowadzić, w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego, powszechne korzystanie z innych wód powierzchniowych, służące zaspokajaniu wyłącznie potrzeb osobistych, gospodarstwa domowego lub rolnego i ustalić dopuszczalny zakres tego korzystania, jednak wiąże się to z odszkodowaniami z budżetu gminy. Właścicielowi gruntu przysługuje prawo do zwykłego korzystania z wód stanowiących jego własność oraz z wód podziemnych znajdujących się w jego gruncie (w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 m³ na dobę), jednak nie uprawnia do wykonywania urządzeń wodnych bez wymaganej zgody wodnoprawnej. Użytkowanie wykraczające poza ramy zwykłego jest szczególnym korzystaniem z wód, włączono do niego również wykonywanie na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej.

Usługi wodne polegają na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego korzystania z wód, zwykłego korzystania z wód oraz szczególnego korzystania z wód. W ich skład wchodzi między innymi: korzystanie z wód do celów energetyki, w tym energetyki wodnej, odprowadzanie do wód lub do urządzeń wodnych – wód opadowych lub roztopowych, ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo w systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast, trwałe odwadnianie gruntów, obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów gór-

nicznych, a także odprowadzanie do wód – wód pochodzących z odwodnienia gruntów w granicach administracyjnych miast, jak również odprowadzanie do wód lub do ziemi wód pobranych i niewykorzystanych. Wprowadzono obowiązek korzystania z odpowiednich urządzeń pomiarowych za wyjątkiem właścicieli gruntów, którym przysługuje prawo do zwykłego korzystania z wód. Jednak będą oni podlegać kontroli i jeśli okaże się, że korzystanie wykracza poza granicę ilościową, Wody Polskie mogą, na własny koszt, wyposażyć tych właścicieli gruntów w przyrządy pomiarowe umożliwiające pomiar ilości pobranych wód lub pomiar ilości wprowadzonych ścieków.

Przedmiotem rozdziału drugiego są wody wykorzystywane do kąpiel. Precyzyjnie i wręcz drobiazgowo określono zasady postępowania rad gmin w tym zakresie, jak również obowiązki nakładane na właścicieli kąpielisk, w tym na terenach parków narodowych. Określono zasady prowadzenia kontroli sanitarnej i dopuszczenia kąpieliska do użytkowania oraz przekazywania informacji.

W dziale trzecim określone są zasady ochrony wód. Charakterystyczne jest stwierdzenie, że wody, jako integralna część środowiska oraz siedlisko dla organizmów, podlegają ochronie, niezależnie od tego, czyją stanowią własność. Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Ochrona wód jest realizowana w szczególności z uwzględnieniem wyników oceny stanu wód podziemnych oraz wyników oceny stanu wód powierzchniowych. Ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem obejmuje łącznie ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń punktowych przy zastosowaniu dopuszczalnych wartości emisji rozumianych jako masa, stężenie lub poziom emisji energii lub substancji określonych w przepisach ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń obszarowych przez określenie jej warunków z uwzględnieniem najlepszych dostępnych praktyk w zakresie ochrony środowiska.

Jeżeli przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony wód przed zanieczyszczeniem wymagają zastosowania bardziej rygorystycznych dopuszczalnych wartości emisji niż te, o których mowa w ust. 1, należy stosować bardziej rygorystyczne wymagania w zakresie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi. Cele środowiskowe rozumiane jako osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych, w tym dobrego stanu ilościowego wód podziemnych i dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, dobrego stanu wód powierzchniowych, w tym dobrego stanu ekologicznego lub dobrego potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych, ustanawia się w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i weryfikuje co 6 lat. Dopuszcza się pod pewnymi warunkami ustalenie mniej rygorystycznych celów środowiskowych niż określone dla wybranych jednolitych części wód, które są w takim stopniu zmienione działalnością człowieka lub których naturalne warunki są takie, że osiągnięcie tych celów byłoby niewykonalne lub rodziłoby nieproporcjonalnie wysokie koszty w stosunku do spodziewanych korzyści.

Dopuszczalne jest czasowe pogorszenie stanu jednolitych części wód, jeżeli jest ono wynikiem zjawisk o charakterze na-

turalnym lub skutkiem siły wyższej, nadzwyczajnych lub niemożliwych do przewidzenia, w szczególności ekstremalnych zjawisk powodziowych lub długotrwałej suszy, zdarzeń o charakterze terrorystycznym, zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej lub niedających się przewidzieć katastrof oraz jeżeli zostaną spełnione dodatkowe zdefiniowane warunki.

W rozdziale drugim określono zasady ochrony wód, w tym zasady zakazów oraz dopuszczeń w zakresie odprowadzania ścieków i postępowania z odpadami. Zwraca uwagę bardzo poważne podejście do zagrożeń powodziowych, szczególnie widocznych w ostatnich latach. Wprowadzono również ścisłe zakazy, między innymi odnoszące się do dopuszczenia ruchu samochodowego. Zakazuje się rozcieńczania ścieków w celu uzyskania ich stanu, składu oraz minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających zgodnych z przepisami. Dopuszcza się wprowadzanie do wód lub do ziemi wód opadowych lub roztopowych z przelewów kanalizacji deszczowej lub ścieków z przelewów burzowych komunalnej kanalizacji ogólnospławnej na warunkach określonych w przepisach, o ile właściwy organ Wód Polskich ustali, w drodze decyzji, że takie dopuszczenie nie koliduje z celami środowiskowymi dla wód lub wymaganiami jakościowymi dla wód. Organ właściwy w sprawach pozwoleń wodnoprawnych ustalając warunki wprowadzania do wód lub do ziemi ścieków bytowych lub komunalnych, może określić w pozwoleniu wodnoprawnym minimalny procent redukcji substancji zanieczyszczających, jeżeli zapewni się nieprzekroczenie najwyższych dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń określonych w przepisach.

Ścieki bytowe oraz ścieki komunalne, ścieki przemysłowe biologicznie rozkładalne oraz wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb mogą być oczyszczone przez ich rolnicze wykorzystanie. Roczne i sezonowe dawki ścieków wykorzystywanych rolniczo, określone w pozwoleniach wodnoprawnych albo pozwoleniach zintegrowanych, nie mogą przekroczyć zapotrzebowania roślin na azot, potas i wodę oraz utrudniać przebiegu procesów samooczyszczania się gleby. Równocześnie ściśle określono zakazy odnoszące się do rolniczego wykorzystania ścieków.

W celu ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym wyznacza się rzeki lub odcinki rzek, jeziora oraz wody przejściowe i wody przybrzeżne o specjalnym znaczeniu dla tych gatunków zwierząt, stanowiące ich faktyczne lub potencjalne szlaki migracyjne, miejsca tarła lub miejsca odrostu. W obszarach przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym zapewnia się efektywną migrację gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, w tym ryb dwuśrodowiskowych. W obszarach przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym Wody Polskie weryfikują wpływ istniejących urządzeń wodnych i udzielonych zgód wodnoprawnych mających negatywny wpływ na warunki bytowania i wędrówki gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym w celu przywrócenia swobodnego i bezpiecznego dostępu tych gatunków zwierząt do miejsc ich tarła i odrostu oraz zachowania i odtworzenia tych miejsc.

W rozdziale trzecim zawarto regulacje w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych. Aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych. Po-

jęcie aglomeracji jest pojęciem względnym. W ustawie stwierdza się, że chodzi o teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków. Ponieważ aglomeracje wyznacza, w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego, rada gminy, podejmowane działania powinny być racjonalne. Wyznaczenie aglomeracji następuje po uzgodnieniu przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z Wodami Polskimi, a w zakresie obszarów objętych przynajmniej jedną formą ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody lub obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 1 tej ustawy – z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, którego integralną część stanowi wykaz aglomeracji oraz wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych, sporządza i aktualizuje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, a zatwierdza Rada Ministrów. Gminy przedkładają Wodom Polskim, corocznie nie później niż do dnia 31 stycznia, sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za rok ubiegły. Aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych dokonuje się co najmniej raz na 4 lata. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej określi, w drodze rozporządzenia, substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

W rozdziale czwartym podjęto tematykę ochrony wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Przyjęto założenie, że produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzi się w sposób zapobiegający zanieczyszczeniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych i ograniczający takie zanieczyszczenie. Ma temu służyć opracowany przez ministra właściwego do spraw rolnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej oraz po uzyskaniu opinii ministra właściwego do spraw rybołówstwa zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej do dobrowolnego stosowania. Szczególną rolę odgrywają regulacje w zakresie sposobu (w tym okresu) prowadzenia nawożenia. Właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska dokonuje kontroli stosowania programu działań przez podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzi się w sposób zapobiegający zanieczyszczeniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych i ograniczający takie zanieczyszczenie. Brak spełnienia wymagań skutkuje nałożeniem dodatkowych opłat.

Podmioty prowadzące powyższą działalność ponoszą opłatę za: stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami, przechowywanie odchodów zwierzęcych niezgodnie z przepisami, prowadzenie dokumentacji realizacji programu działań niezgodnie z przepisami, brak planu nawożenia azotem, jeżeli jest wymagany zgodnie z przepisami. Zapisane w ustawie stawki kar wynoszą zależnie od charakteru wykroczenia od 500 zł do 3000 zł, stawki mają być corocznie korygowane na przykładzie śred-

niorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych za rok poprzedni (GUS). Właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzi monitoring substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na liście obserwacyjnej przez okres co najmniej 12 miesięcy w co najmniej 15 reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych.

Wybierając reprezentatywne punkty pomiarowo-kontrolne, o których mowa w ust. 1 oraz określając terminy badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na liście obserwacyjnej, właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska uwzględnia sposoby użytkowania oraz możliwość pojawienia się danej substancji szczególnie szkodliwej dla środowiska wodnego w tym środowisku.

Rozdział szósty obejmuje zagadnienia związane z ochroną ujęć oraz zbiorników wód śródlądowych. Zapewnieniu odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochronie zasobów wodnych służy ustanawianie stref ochronnych ujęć wody (strefy ochronne) oraz obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych (obszary ochronne). Strefa ochronna obejmuje przy tym wyłącznie teren ochrony bezpośredniej albo teren ochrony pośredniej i teren ochrony pośredniej. Zachowano tradycyjnie obligatoryjną strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawianą dla każdego ujęcia wody, z wyłączeniem ujęć wody służących do zwykłego korzystania z wód.

Sytuacja komplikuje się w przypadku stref ochrony pośredniej ujęcia wód podziemnych obejmującej obszar zasilania ujęcia wody. Wyznacza się ją na podstawie ustaleń zawartych w dokumentacji hydrogeologicznej danego ujęcia. Strefę ochronną ujęcia wód powierzchniowych określa się tak, aby trwale zapewnić jakość wody zgodną z wymaganiami oraz aby zabezpieczyć wydajność ujęcia wody. W przypadku ujęcia wód podziemnych strefa ochrony pośredniej wyznaczona zgodnie z aktualnymi przepisami nie stanowi skutecznej ochrony „ujęcia” jako obiektu do czego może być niewystarczająca ochrona bezpośrednia¹. Równocześnie utożsamienie ochrony pośredniej ze strefą zasilenia powoduje częste konflikty, dodatkowe zobowiązania finansowe (straty gospodarcze w wyniku ograniczeń) i jest niezwykle trudne do wyegzekwowania. W tej sytuacji występują dwie tendencje – wyznacza się dodatkową strefę ochrony „pogłębionej”, względnie w ogóle nie występuje się o jej wyznaczenie. To ostatnie jest bardzo częste i raczej poza przypadkami, gdzie wyznaczenie tej strefy jest obligatoryjne zgodnie z aktualnymi przepisami, będzie nagminne.

Rozdział siódmy obejmuje zagadnienia związane z ochroną wód morskich. Przepisy ustawy dotyczące ochrony środowiska wód morskich oraz przepisy ustawy dotyczące monitoringu wód morskich stosuje się do wód morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych, a także do dna morskiego i skały macierzystej, znajdujących się na obszarze morza terytorialnego, wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych. W celu ochrony środowiska wód morskich opracowuje się i wdraża strategię morską:

¹ W sprawie stref ochrony pośredniej por.: Suligowski Z.: Strefy ochrony ujęć wody podziemnej. INSTAL 3/2016, Suligowski Z.: Wyznaczanie strefy ochronnej ujęcia wody. Kierunek wod. – kan., 2/2016.

- opracowanie wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich,
- opracowanie zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich,
- opracowanie zestawu celów środowiskowych dla wód morskich i związanych z nimi wskaźników, zwanego dalej „zestawem celów środowiskowych dla wód morskich”,
- opracowanie i wdrożenie programu monitoringu wód morskich,
- opracowanie i wdrożenie programu ochrony wód morskich.

Organy administracji rządowej i samorządowej wykonują należące do nich zadania z zakresu ochrony środowiska wód morskich, mając na uwadze ustalenia zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich i zestawu celów środowiskowych dla wód morskich oraz zgodnie z ustaleniami programu ochrony wód morskich. Jeżeli minister właściwy do spraw gospodarki wodnej stwierdzi, że działalność człowieka w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub w państwie leżącym poza granicami Unii Europejskiej może mieć znaczący wpływ na środowisko wód morskich, w szczególności na obszarach wód morskich objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, w tym chronionych zgodnie z umowami międzynarodowymi, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, występuje do właściwego organu Unii Europejskiej lub organizacji międzynarodowej o podjęcie działań niezbędnych do osiągnięcia dobrego stanu środowiska wód morskich oraz zapewnienia integralności, funkcjonowania i zachowania struktury ekosystemów morskich, które mają być utrzymane lub, w razie potrzeby, odtworzone.

Wstępna ocena stanu środowiska wód morskich zawiera:

- analizę podstawowych cech i właściwości wód morskich i obecnego stanu środowiska wód morskich obejmującą w szczególności charakterystykę:
  - topografia i batymetria dna morskiego,
  - roczny, sezonowy i przestrzenny rozkład temperatury oraz zasolenia wody, występowanie lodu morskiego, rozkłady i prędkości prądów morskich, wypływanie wód głębinowych, ekspozycję na fale, mieszanie wód, przezroczystość wody oraz wymianę wód,
  - przestrzenny i czasowy rozkład substancji biogenych (rozpuszczony azot nieorganiczny – DIN, azot ogólny – TN, rozpuszczony fosfor nieorganiczny – DIP, fosfor ogólny – TP, ogólny węgiel organiczny – TOC) i tlenu,
  - pionowe profile pH, pCO₂ lub inne parametry wykorzystywane do określenia zakwaszenia wód morskich,
- analizę typów siedlisk zawierającą:
  - dominujące typy lub dominujący typ siedlisk na dnie morskim i w słupie wody z opisem charakterystycznych właściwości fizycznych, takich jak: głębokość, rozkłady temperatury oraz zasolenia wody, prądy

morskie, falowanie, struktura i substrat dna morskiego, oraz chemicznych wód morskich,

- identyfikację i kartowanie typów siedlisk będących przedmiotem szczególnego zainteresowania pod względem naukowym lub w odniesieniu do różnorodności biologicznej, w tym określonych w umowach międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną,
- siedliska w obszarach, które ze względu na swoje cechy charakterystyczne, położenie lub znaczenie strategiczne zasługują na szczególną uwagę; do tej kategorii zalicza się obszary podlegające intensywnym presjom lub presjom o specyficznym charakterze, a także obszary kwalifikujące się do objęcia formą ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody,
- analizę cech biologicznych wód morskich zawierającą:
  - opis zbiorowisk biologicznych powiązanych z przeważającymi typami siedlisk na dnie morskim lub w słupie wody, zawierający informacje o typowych zbiorowiskach fitoplanktonu i zooplanktonu, w tym o typowych gatunkach oraz ich zmienności sezonowej i geograficznej,
  - informacje o roślinach okrytonasiennych, makroglonach i bezkręgowej faunie dennej, w tym o ich składzie gatunkowym, biomasy i zmienności rocznej lub sezonowej,
  - informacje o strukturze populacji ryb, w tym o różnorodności biologicznej, rozmieszczeniu, strukturze wiekowej oraz wielkości populacji ryb,
  - opis dynamiki populacji, naturalny i rzeczywisty obszar występowania oraz stan populacji gatunków ssaków, gadów oraz ptaków morskich występujących w regionie Morza Bałtyckiego,
  - opis dynamiki populacji, naturalny i rzeczywisty obszar występowania oraz stan populacji gatunków innych niż wymienione w tiret czwartym, występujących w regionie Morza Bałtyckiego, określonych w przepisach dotyczących tych gatunków, w tym w umowach międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną,
  - wykaz czasowego występowania różnorodności biologicznej oraz rozmieszczenia przestrzennego gatunków obcych lub, w razie konieczności, odrębnych genetycznie gatunków rodzimych występujących w regionie Morza Bałtyckiego,
- analizę cech i właściwości wód morskich innych niż wyżej wymienione zawierającą:
  - opis przypadków występowania substancji chemicznych, w tym niebezpiecznych substancji chemicznych, zanieczyszczenia osadów, gorących punktów określonych w przepisach prawa międzynarodowego dotyczących ochrony środowiska morskiego regionu Morza Bałtyckiego, zagrożeń dla zdrowia ludzkiego

oraz zanieczyszczenia fauny i flory, w szczególności przeznaczonych do spożycia przez ludzi,

- opis innych cech typowych lub szczególnych dla regionu Morza Bałtyckiego,
- analizę dominujących presji i oddziaływań na wody morskie, w tym presji i oddziaływań antropogenicznych, obejmującą skutki kumulacyjne i synergiczne,
- analizę ekonomiczną i społeczną użytkowania wód morskich oraz kosztów degradacji środowiska wód morskich.

Wstępna ocena stanu środowiska wód morskich uwzględnia:

- wskaźniki zastosowane w ocenie stanu i sposobie klasyfikacji wód przejściowych, przybrzeżnych i morza terytorialnego określone w przepisach dotyczących tych wskaźników,
- inne wskaźniki umożliwiające dokonanie kompleksowej oceny stanu środowiska wód morskich, w szczególności oceny tematyczne przeprowadzone zgodnie z postanowieniami Konwencji Helsińskiej.

W dalszym ciągu w ustawie zapisane są szczegółowe wykazy materiałów sporządzanych w celu oceny wstępnej. Wstępną ocenę stanu środowiska wód morskich opracowuje właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej. Wstępna ocena stanu środowiska wód morskich podlega przeglądowi co 6 lat i w razie potrzeby aktualizacji.

Program ochrony wód morskich określa:

- działania podstawowe niezbędne do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich, w tym działania prawne, administracyjne, ekonomiczne, edukacyjne i kontrolne:
  - wpływające na dozwoloną intensywność działalności człowieka,
  - wpływające na dozwolony stopień zakłóceń w ekosystemach morskich,
  - wpływające na lokalizację oraz termin realizacji planowanych przedsięwzięć,
  - przyczyniające się do identyfikacji zanieczyszczeń wód morskich,
  - które ze względu na interes gospodarczy zachęcają użytkowników ekosystemów morskich do działania w sposób pozwalający na osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu środowiska wód morskich,
  - służące przywróceniu poprzedniego stanu naruszonych elementów ekosystemów morskich,
  - zapewniające wszystkim zainteresowanym udział w osiągnięciu dobrego stanu środowiska wód morskich oraz mające na celu wzrost świadomości społecznej w zakresie osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich,

- obszary i uzasadnienie ich wyznaczenia, jeżeli obszary takie występują,
- działania doraźne,
- sieć obszarów wód morskich objętych formą ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, oraz wynikających z decyzji podjętych na mocy umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, a także opis działań przyczyniających się do powstania spójnych i reprezentatywnych sieci chronionych obszarów morskich obejmujących różnorodność ekosystemów tworzonych przez te sieci,
- analizę wpływu poszczególnych działań podstawowych i działań doraźnych na stan środowiska wód morskich, w tym analizę kosztów i korzyści związanych z ich podjęciem,
- analizę wpływu działań podstawowych i działań doraźnych na wody pozostające poza obszarem wód morskich w celu zminimalizowania zagrożeń i, jeżeli jest to możliwe, uzyskania pozytywnego wpływu na te wody,
- sposób podejmowania działań podstawowych i działań doraźnych oraz stopień, w jakim przyczyniają się one do osiągnięcia celów środowiskowych dla wód morskich,
- narzędzia zapewniające koordynację zarządzania, w szczególności terminy, wzory formularzy sprawozdawczych z realizacji działań, oraz inne wymogi dotyczące obowiązków sprawozdawczych.

Przy opracowywaniu programu ochrony wód morskich uwzględnia się:

- ustalenia krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych oraz planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy,
- działania w zakresie zarządzania jakością wody w kąpieliskach,
- zasadę zrównoważonego rozwoju,
- opłacalność i techniczną wykonalność planowanych do określenia w nim działań oraz koszty i korzyści z nich wynikające,
- konsekwencje wyznaczenia obszarów dla innych państw członkowskich Unii Europejskiej położonych w regionie Morza Bałtyckiego,
- działania wymagane na podstawie umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną.

Projekt programu ochrony wód morskich opracowują Wody Polskie w uzgodnieniu z Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, ministrem właściwym do spraw gospodarki, ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, ministrem właściwym do spraw środowiska, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia.